

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

№ 026 БАСПАСӨЗ РЕЛИЗИ
2004 жылғы 17 қараша

Қаржы нарығындағы ағымдағы жағдай туралы

1. Инфляция. Қазақстан Республикасының Статистика жөніндегі агенттігінің ресми деректері бойынша инфляция 2004 жылғы қазанда 1,1% болды (2003 жылғы қазанда – 1,3%). Азық-түлік тауарлары 1,1%-ға, азық-түлікке жатпайтын тауарлар 0,8%-ға, ақылы қызмет көрсету –1,3%-ға қымбаттады.

Азық-түлік тауарларының құрылымында жұмыртқаның бағасы 7,3%-ды құрап, үш ай қатарынан оның едәуір өскендігі байқалды (соңғы 3 айда өсім 27%-дан астам). Бұдан басқа, баға сүт және сүт өнімдеріне – 4,6%-ға, ет және ет тағамдарына – 1,4%-ға, балық және теңіз өнімдеріне – 1,1%-ға, көкөніс пен жеміс-жидекке – 1,0%-ға қымбаттады.

Соңғы бірнеше ай бойы азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобына бағаның өсуі жанар-жағармай материалдарының қымбаттауымен байланысты болды. Оның ішінде 2004 жылғы қазанда дизель отыны - 13,5%-ға, мазут – 11,6%-ға, көмір – 2,9%-ға, бензин – 2,5%-ға қымбаттады.

Ақылы қызмет көрсетудің ішінде байланыс қызметтерінің құны 12,7%-ға едәуір өсті. Жолаушылар көлігінің қызметі – 0,8%-ға, мәдениет және демалыс мекемелерінің қызмет көрсетуі – 0,5%-ға, медицина мекемелерінің қызмет көрсетуі – 0,4%-ға, білім беру мекемелерінің қызмет көрсетуі – 0,3%-ға көтерілді. Тұрғын үй-коммуналдық қызмет көрсету құнының 0,4%-ға өсуі сумен жабдықтаудың 0,7%-ға және орталық жылу жүйесінің 0,6%-ға қымбаттауымен байланысты болды.

Ағымдағы жылдың басынан бері инфляцияның деңгейі 4,9% болды (2003 жылғы қаңтар-қазанда – 4,2%), сонымен бірге азық-түлік тауарларына баға 5,1%-ға, азық-түлікке жатпайтын тауарларға – 5,0%-ға, халыққа ақылы қызмет көрсету – 4,4%-ға көтерілді.

2004 жылғы қазанда инфляция жылдық көрсетуде өткен аймен салыстырғанда төмендеді және 7,5%-ды құрады (2004 жылғы қыркүйекте – 7,7%).

2. Халықаралық резервтер және ақша агрегаттары. 2004 жылғы қазанда Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері ағымдағы бағаларда 3,5%-ға (немесе 241,8 млн.долл.) өсіп, 7065,7 млн. долларға жетті. Қаржы министрлігінің сыртқы борышына қызмет көрсету, Ұлттық қордың активтерін толықтыру ішкі валюта нарығында валюта сатып алумен және Ұлттық Банктегі Үкіметтің шотына шетел валютасының түсуімен бейтараптандырылды. Нәтижесінде, таза валюталық қорлар 213,3 млн. долларға өсті. Алтындағы активтер Ұлттық Банк жүргізген операциялар мен оның әлемдік нарықтардағы бағаларының 3,4%-ға өсуі нәтижесінде 28,5 млн. долларға көбейді.

Елдің халықаралық резервтері тұтастай алғанда, яғни Ұлттық қордың ақшасын қоса алғанда (алдын ала деректер бойынша 4209,3 млн. долл.) қазанда 5,3%-ға ұлғайды және 11279,1 млн. долларды құрады.

2004 жылғы қараша айының бірінші жартысында Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері ағымдағы бағалармен 7,5%-ға (немесе 530,4 млн.долл.) өсіп, 7596,1 млн.долларға жетті. Ішкі валюта нарығында валюта сатып алу және Ұлттық Банктегі Қаржы министрлігінің шотына валютаның түсуі таза валюта қорларының

508,2 млн. долларға толығына ықпал етті. Алтындағы активтер Ұлттық Банк жүргізген операциялар мен оның әлемдік нарықтардағы бағаларының 2,5%-ға өсуі нәтижесінде 22,2 млн. долларға көбейді.

Тұтастай алғанда елдің халықаралық резервтері, оның ішінде Ұлттық қордың ақшасын қоса алғанда (алдын ала деректер бойынша 4297,3 млн. долл.) қарашаның бірінші жартысында 5,5%-ға көбейді және 16 қарашадағы жағдай бойынша 11897,7 млн. долл. болды.

Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтерінің 2004 жылғы қазанда және қарашаның бірінші жартысында көбеюі ақша базасының тиісінше 10,5%-ға және 9,2%-ға немесе 445,0 млрд. теңгеге және 485,8 млрд. теңгеге дейін ұлғаюына жағдай жасады.

Алдын ала деректер бойынша 2004 жылғы қазанда ақша массасы 4,1%-ға 1366,3 млрд. теңгеге дейін, айналыстағы қолма қол ақша (M0) - 6,4%-ға 332,1 млрд. теңгеге дейін, ал банк жүйесіндегі және кредиттік серіктестіктердегі ақша массасы құрылымындағы депозиттер 3,4%-ға 1034,3 млрд. теңгеге дейін көбейді.

Айналыстағы қолма қол ақшаның өсу қарқыны қазандағы депозиттермен салыстырғанда ақша массасы құрылымындағы соңғысының үлесі 76,2%-дан 75,7%-ға дейін азаюына негіз болды.

Ақша базасы ұлғаюының жоғары қарқыны қазандағы ақша массасының өсу қарқынымен салыстырғанда ақша мультипликаторының 3,26-дан 3,07-ге дейін азаюына негіз болды.

3. Валюта нарығы. Мұнайдың жоғары бағасының сақталуы және экономикаға экспорттық түсімдердің жоғары көлемі шетел валютасына ұсыныстың сұраныстан жоғары болуына негізделді, мұның өзі 2004 жылғы қазанда теңгенің АҚШ долларына қатысты нығаю үрдісінің сақталуына жағдай жасады.

Бір айдың ішінде теңгенің АҚШ долларына бағамы 1 долларға 132,00 – 134,41 теңге ауқымында өзгерді. Осы кезеңде теңге 1,71%-ға нығайды және қазанның аяғында теңгенің биржалық бағамы бір долларға 132,00 теңге болды. Жыл басынан бері теңгенің АҚШ долларына номиналдық нығаюы 7,9% болды.

Қазанда биржалық операциялар көлемі қосымша сауда-саттық мәмілелерін есепке алғанда қыркүйектегімен салыстырғанда 96,3%-ға өсті және 1162,7 млн. долл. болды (жыл басынан бері биржалық операциялардың көлемі 6,0 млрд. долл. болды).

Биржадан тыс валюта нарығындағы операциялардың көлемі қыркүйектегі көрсеткіштермен салыстырғанда 34,1%-ға азайды және 560,0 млн. долл. болды (жыл басынан бері – 6,8 млрд. долл.).

2004 жылғы қарашадағы 16 күн ішінде теңгенің айырбас бағамы бір доллар үшін 130,60-131,89 теңге шамасында ауытқыды. Осы кезең ішінде теңге 1,06%-ға нығайды және 2004 жылғы 16 қарашада оның биржалық бағамы бір долларға 130,60 теңге болды. Жыл басынан бері теңгенің АҚШ долларына номиналдық нығаюы 8,88% болды.

4. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы. 2004 жылғы қазанда *Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын* орналастыру бойынша бір ғана аукцион өткізілді, оған 7-жылдық МЕОКАМ-дар шығарылды. Аукциондағы орналастыру көлемі 7,8 млрд. теңге болды, бұл Қаржы министрлігінің 2004 жылғы қыркүйектегі мемлекеттік бағалы қағаздар эмиссиясы көлемінен 4,4 есе аз. Орналастырылған 7-жылдық МЕОКАМ бойынша аукционда қалыптасқан кірістілік 5,78% болды.

2004 жылғы қазанда Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын сыйақы бойынша төлемдерді есепке ала отырып өтеу 3,5 млрд. теңге болды. Қаржы

министрлігінің айналыстағы бағалы қағаздарының көлемі алдыңғы аймен салыстырғанда 2,5%-ға өсіп, қазанның аяғында 257,8 млрд. теңге болды.

Ұлттық Банк ноттары эмиссиясының көлемі 2004 жылғы қазанда қыркүйек айымен салыстырғанда олар бойынша кірістілік 3,85%-дан 3,67%-ға дейін азайған кезде 2,5 есе 40,1 млрд. теңгеге дейін өсті. Қазанда Ұлттық Банктің ноттарын өтеу сыйақы бойынша төлемдерді есепке ала отырып 33,8 млрд. теңге болды.

Қазанның аяғында айналыстағы ноттардың көлемі 303,7 млрд. теңге болды, бұл өткен айдағыға қарағанда 2,6%-ға көп.

2004 жылғы қазанда алдыңғы аймен салыстырғанда Ұлттық Банктің тікелей репо операциялары бойынша мәмілелерінің көлемі 1,8 есе 72,2 млрд. теңгеге дейін өсті. Кері репо операциясы қазанда өткізілген жоқ.

5. Банкаралық ақша нарығы. 2004 жылғы қыркүйек айымен салыстырғанда қазан айында банкаралық ақша нарығында шетел валютасындағы өтімді қаражаты орналастыру бойынша банктердің белсенділігінің артқаны байқалды.

Қыркүйек айымен салыстырғанда қазан айында орналастырылған банкаралық теңгедегі депозиттердің көлемі 22,7% төмендеді және 39,9 млрд. теңге болды.

Теңгемен орналастырылған банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған ставка қыркүйек айымен салыстырғанда 2,41%-дан 1,74%-ға дейін төмендеді.

Банкаралық валютаны қарыз алу нарығындағы операцияларың негізгі түрі АҚШ долларындағы банкаралық депозиттер болды. Ағымдағы жылдың қазан айында доллар депозиттері 2,1 млрд. долларға орналастырылды, бұл қыркүйек айындағы операциялар көлемінен 33,7% көп.

Доллармен орналастырылған депозиттер бойынша орташа алынған ставка қазан айының соңында 2,09% (қыркүйекте – 2,0%) болды.

Банкаралық қарыз алудың қалған түрлері бойынша операциялар шамалы көлемде жүргізілді.

6. Депозит нарығы. Резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттерінің жалпы көлемі қыркүйек айында 4,5% ұлғайды (жыл басынан бері 36,5% ұлғайды) және 1000,1 млрд. теңге (7,4 млрд АҚШ доллардан астам) болды.

Ұлттық валютадағы депозиттер 554,1 млрд. теңгеге дейін 6,0% ұлғайды, шетел валютасындағы депозиттер 446 млрд. теңгені (3,3 млрд. АҚШ долларынан астам) құрай отырып 2,7% ұлғайды. Нәтижесінде теңгедегі депозиттердің үлес салмағы 54,6%-дан 55,4%-ға дейін ұлғайды.

Заңды тұлғалардың депозиттері 600,8 млрд. теңгеге дейін 7,0%-ға, ал жеке тұлғалардың депозиттері 399,3 млрд. теңгеге дейін 1,1%-ға ұлғайды.

Халықтың (резидент еместерді қоса алғанда) банктердегі салымдары бір айда 407,1 млрд. теңгеге дейін 1,0%-ға (жыл басынан бері – 18,6%) ұлғайды. Халықтың салымдарының құрылымындағы теңге депозиттері 194,8 млрд. теңгеге дейін 2,4%-ға өсті, ал шетел валютасындағы депозиттер 212,3 млрд. теңгеге дейін 0,3%-ға азайды. Нәтижесінде теңгедегі депозиттердің үлес салмағы тамыз айымен салыстырғанда 47,2%-дан 47,9%-ға дейін ұлғайды.

Банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы қыркүйек айында 2,7% (2004 жылғы тамыз айында – 2,2%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша – 9,8% (9,1%) болды.

Алдын ала деректер бойынша қазан айының соңында резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттерінің жалпы көлемі 1034,3 млрд. теңгені құрады.

7. Кредит нарығы. Банктердің экономикадағы кредиттері бойынша негізгі борыштың жалпы көлемі қыркүйек айында 3,3% (жыл басынан бері – 35,9%) ұлғайды және 1328,9 млрд. теңгені (9,9 млрд. АҚШ долларынан астам) құрады.

Ұлттық валютадағы кредиттер бір айда 1,2% өсті және 601,4 млрд. теңгені құрады, ал шетел валютасындағы кредиттер 727,5 млрд. теңгені (5,4 млрд. АҚШ доллары) құрай отырып, 5,1% өсті. Теңгедегі кредиттердің үлес салмағы тамыз айымен салыстырғанда 46,2%-дан 45,3%-ға дейін азайды.

Ұзақ мерзімді кредиттер 874,8 млрд. теңгені құрай отырып 1,7%, ал қысқа мерзімді кредиттер 454,1 млрд. теңгені құрай отырып 6,4% өсті. Ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы тамыз айымен салыстырғанда 66,8%-дан 65,8%-ға дейін азайды.

Банктердің шағын кәсіпкерлік субъектілеріне кредиттері бір айда 276,6 млрд. теңгені құрай отырып, 2,4% ұлғайды.

Салалар бойынша алғанда экономиканың сауда (27,5%), өнеркәсіп (21,5%), құрылыс (10,3 %) және ауыл шаруашылығы (8,2%) сияқты салалары неғұрлым белсенді кредиттеліп отыр.

Кредиттерді Қазақстанның аймақтары бойынша шоғырландыру құрылымында айтарлықтай өзгерістер болған жоқ. Олардың негізгі массасы Алматы қ. (экономикаға кредиттің жалпы көлемінің 66,0%), Астана қ. (5,7%), Қарағанды (5,2%) және Шығыс Қазақстан (4%) облыстары сияқты қалалар мен аймақтарда шоғырландырылды.

Қыркүйекте банктердің кредиттер бойынша пайыздық ставкалары тамыз айымен салыстырғанда былайша өзгерді. Банктік емес заңды тұлғаларға ұлттық валютада берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 14,1%-дан 14,4%-ға өсті, ал жеке тұлғаларға - 21,9%-дан 20,4%-ға дейін төмендеді.

Алдын ала деректер бойынша банктердің экономикаға кредиттері бойынша негізгі борыштың жалпы көлемі қазан айының соңында 1372,9 млрд. теңгені құрады.

8. Қаржыгерлер Конгресі. 2004 жылғы 15 қарашада Қазақстан қаржыгерлерінің кезекті ІҮ Конгресі болды. Конгрестің жұмысына Қазақстан Республикасының Президенті Н. Ә. Назарбаев қатысты. Сонымен бірге Дүниежүзілік Банктің Президенті Дж. Вулфенсон сөз сөйледі. Конгрестің қорытындылары бойынша елдің қаржы секторын жаңа міндеттерді іске асыруға дайындауға және оларда бар проблемаларды жоюға бағытталған қарар қабылданды.